

DEBRECENI EGYETEM

Bölcsészettudományi Kar

Neveléstudományok Intézete

SZAKDOLGOZAT

**A PEDAGÓGIAI JELLEGŰ TANTÁRGYAK HELYE A KARACS FERENC
GIMNÁZIUM, SZAKKÖZÉPISKOLA, SZAKISKOLA ÉS KOLLÉGIUM
TÖRTÉNETÉBEN**

KÉSZÍTETTE:

Gerják Eszter

Pedagógiatanár - Magyartanár MA

TÉMAVEZETŐ:

Csendes Julianna

mentortanár

ABSZTRAKT

Szakdolgozatom célja a püspökladányi Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégiumban történő pedagógiai jellegű képzések bemutatása. Ennek az intézménynek évtizedekre visszanyúló hagyománya van a pedagógiai jellegű tantárgyak tanítását illetően. Ahhoz, hogy a napjainkban zajló szociális humán szakmacsoportos oktatás sikeresen működhessen, az iskolának, a képzési formáknak és az ezekhez kapcsolódó tanmeneteknek és tantárgyaknak sok változáson kellett keresztül menniük. Szakdolgozatomban ezeket a változásokat igyekszem nyomon követni és bemutatni, a kezdetektől napjainkig.

DEBRECEN
2014
TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	4
2. KEZDETEK: AZ ÁLLAMI ÓVÓNÓKÉPZŐ	5
3. A KARACS FERENC GIMNÁZIUM, SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS SZAKISKOLA	6
3.1. PEDAGÓGIAI ASSZISZTENS KÉPZÉS	8
3.2. A HUMÁN-SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁS SZAKMACSOPORT A 9-12. OSZTÁLYBAN	11
3.3. A KARACS FERENC GIMNÁZIUM, MINT A PEDAGÓGIATANÁROK GYAKORLATI HELYE..	15
4. ÖSSZEGZÉS	16
5. IRODALOMJEGYZÉK.....	17
6. MELLÉKLETEK.....	18

1. BEVEZETÉS

"A nevelés nem csak elveken és okos taktikán múlik, mert elsősorban a lényünkkel nevelünk.

A nevelés: titkos metakommunikáció.

Ami jó benned és tiszta, és ami rossz és koszos, továbbadod."

(Müller Péter)

A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának végzős tanárjelöltjeként a püspökladányi Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégiumban töltöttem az összefüggő egyféléves tanítási gyakorlatom. Ebben az intézményben lehetőségem volt közelebbről megismerkednem a szociális szolgáltatások szakmacsoporttal. Ezen szakmacsoporton belül a szakiskola szociális gondozó és ápoló, a szakközépiskola pedig a szociális és mentálhigiénés munkatárs munkakörökre készíti fel az ide jelentkezőket.

Az ott eltöltött gyakorlatom alatt azt tapasztaltam, hogy az ide jelentkezők őszinte érdeklődést mutatnak ezen hivatások iránt, a tanárok pedig igyekeznek naprakész és gyakorlati tudást adni nekik céljaik elérésnek érdekében. Azonban hogy ezek a képzések olyan gördülékenyen és sikeresen működhessenek, mint napjainkban, az iskolának, a képzési formáknak és az ezekhez kapcsolódó tanmeneteknek és tantárgyaknak sok változáson kellett keresztül menniük. Szakdolgozatom célja ezen változások nyomon követése és bemutatása, az iskola pedagógiai jellegű tárgyainak és képzéseinek bemutatása a kezdetektől napjainkig. Ezeket a változásokat sokféle körülmény tette az idők során szükségessé: a térségben lezajló gazdasági körülmények változásai, a munkaerő iránti igények változása, történelmi események, valamint hatása volt a demográfiai hullámoknak is az itt zajló oktatásra.

Napjainkban az emberek egyre jobban elidegenednek egymástól. A szociális szakmacsoporton belüli képzések viszont nyíltan azt tüzték ki célul, hogy olyan embereket neveljenek kereteik közt, akik képesek társaikra odafigyelni, segíteni és megérteni őket. Az itt tanító pedagógusoknak tehát nem elég a lexikális tudást átadni és szakmailag felkészültnek lenni; egész lényükkel nevelniük kell, hiszen az emberség, őszinteség és empátia nem tanítható csupán elméletben, hanem a mindennapok során történő megnyilatkozásokban is tükröződniük kell.

2. KEZDETEK: AZ ÁLLAMI ÓVÓNŐKÉPZŐ

Püspökladány első középiskolája 1951. szeptemberében kezdte meg első tanévét. Az Állami Óvónőképző nevet viselő intézmény első igazgatója Kálvinfalvi Béla volt, helyettese Pök Ilka. Előzményének a kötelező 6 osztályos népiskolánál magasabb műveltséget adó, 1913-tól üzemelő polgári iskola tekinthető. De miért épp óvónőképző lett az első rendes középiskola Püspökladányban?

Először is azzal szembesültek a középiskola létrehozását szorgalmazók (Kálvinfalvi Béla, aki akkor még a megyei tanácson dolgozott, de tanári képesítése is volt, valamint Pápai Sándor, az általános iskola igazgatója¹), hogy a 4 éves klasszikus gimnázium létrehozásához nincsenek meg a személyi feltételek; a 3 éves óvónőképzésre bátrabban lehetett véleményük szerint vállalkozni. A másik ok, ami óvónőképző létrehozását indokolta a megnövekedett társadalmi igény volt ezen a területen. Az 1940-es évek végén a nők tömeges munkába állásának köszönhetően az óvodák telítődtek, de nem volt mindenhol szakképzett személyzet a feladatok ellátására, sok volt a képesítés nélküli óvónő.

Az első tanévet 80 nappali és 30 esti tagozatos tanulóval kezdték meg. Utóbbiak azok a felnőttek voltak, akik képesítés nélkül dolgoztak óvónőként, de szerették volna megszerezni a munkájukhoz tartozó végzettséget. Az iskola vonzáskörzete meglehetősen nagy volt; a tanulók nagy része vonattal tudta csak megközelíteni az iskolát, mely sok nehézséget okozott az akkori menetrendek rendszertelen mivolta miatt. Később ezt azzal küszöbölték ki, hogy az órarendet a nagyobb vasútvonalak menetrendjéhez igazították.

Az iskola helyiségei számát tekintve nagyon szerény körülmények közt indult; két tanteremből, egy igazgató irodából, egy tornateremből, egy kétfülkés wc-mosdó helyiségből állt. Ezekben négy irodai asztal, egy nagy és egy kis tábla, húsz szék, negyvenöt pad és két térkép állt rendelkezésre az ott tanulók és dolgozók számára. Ezeket mind az akkor Hősök tere 2. szám alatt álló általános iskolától kapták az induláshoz segítségül. Külön iskolai könyvtáruk sem volt kezdetben; a tanári szobában volt elérhető a közös könyvkészlet, mely tartalmazott nevelésügyi, pedagógiai állományokat, valamint módszertani segédanyagokat is.²

¹ Nyirkos Tibor (1991): A püspökladányi középiskola története. In: Nyirkos Tibor (szerk.): *1951-1991 Jubileumi évkönyv - Karacs Ferenc Gimnázium és Ruhaipari Szakközépiskola*. Alföldi Nyomda, Debrecen. 20.

² Sanyó Irma (2005): *A püspökladányi Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium iskolai könyvtárának minőségi vizsgálata*. Nyíregyháza, 2005., 5.

1. kép: Az Állami Óvónőképző

A tanított tantárgyak a következők voltak: magyar nyelv és irodalom, történelem, számtan, természetföldrajz, földrajz, (kar)ének, zene (hegedű), rajz, kézimunka és testnevelés. Utóbbi öt tantárgy volt az, mely tartalmában kifejezetten az óvónőként használható ismeretekre és gyakorlatra helyezte a hangsúlyt, de a többi is kötelező volt. Visszaemlékezések szerint többen meg voltak lepődve, mikor megtudták, hogy nem csak zenét, rajzot és kézimunkát kell majd tanulniuk, hanem az iskola komolyan veszi pl. a számtan oktatását akkor is, ha óvónőket képeznek. Látható tehát hogy a közismereti tantárgyak és a kifejezetten szakmájukhoz tartozóak kiegyenlítetten szerepeltek a tantervben. Mindemellett viszont az is kiderül, hogy elméleti oktatás nem volt a pedagógiai ismereteket illetően; a tanulók az óvodai gyakorlatuk során fejlesztették a nevelési készségeiket.

Az általános iskola 1952-ben átadja épületét a növekedő létszámú Óvónőképzőnek, 1953-ben pedig ugyanezen a telken mintaóvodát is felállítanak az iskola mellé, hogy a képzés gyakorlati részét a lehető legkényelmesebb körülmények közt végezhesék el a tanulók.

1954-ben végzi el az első végzett évfolyam a képesítési vizsgát – de ettől az évtől kezdve már csak gimnáziumi osztályok indulnak. Az óvónőképzés több okból is kifutott. Egyrészt túl sok (évente 65-70) óvónőt bocsátott ki az iskola, mely az adott térségre nézve már túl nagy szám volt, másrészt ez az iskola nem adott lehetőséget a fiúknak a továbbtanulásra. Mivel nem volt a közelben középiskola, és a legtöbb család nem engedhette meg anyagilag magának, hogy Debrecenbe járassák gyermekeiket iskolában, a vezetőség a társadalmi igényt figyelembe véve úgy döntött, változtatni kell az iskola profilján, és általános műveltséget adó gimnáziumi osztályt indítottak a specifikus óvónőképzés helyett. (A térség

óvónőképzésben érintett települése ezután Hajdúböszörmény lesz, de ott is megszűnik pár évvel később ez a tevékenység.) A gimnázium első tanéve tehát az 1954. szeptember éven induló volt. 59 fő iratkozott be erre az évre, a létszám viszont nagy iramban növekedett: az 1962-es tanévre 442 főre.³

2. kép: A megnövekedett létszám miatt 1962-ben a gimnáziumnak önálló épületet építettek, melyet az 1963 szeptemberében induló tanév során foglaltak el először

3. KARACS FERENC GIMNÁZIUM, SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS SZAKISKOLA

1959-ben az intézmény felvette Karacs Ferenc (1770-1838), a püspökladányi rézmetsző művész nevét. Karacs Ferenc a 18. század végén maradandót alkotott rézmetszeteivel, valamint az ezzel a technikával készített térképeivel. Még a Debreceni Református Gimnáziumban eltöltött diákévei alatt kezdett a rézmetszéssel foglalkozni, és szembesülve azzal, hogy az iskoláknak szinte alig áll térkép a rendelkezésükre, már ezekben az években elkészítette első térképeit a szemléltető oktatómunka segítésére.

Ugyanebben az évben pályája más területre szólította Kálvinfalvi Béla igazgatót, és az intézményt elhagyva a Tanítóképző Intézetben kezd tevékenykedni Debrecenben. Az új igazgató Benedek László lesz.⁴ A gimnázium az ő igazgatósága alatt is folytatja növekedését – főleg a hatvanas évek demográfiai robbanása után. 1963-64-ben olyan új képzéseket ajánlott az iskola, mint az öntözéses növénytermesztő gépész és a női szabó. Előbbi 1971-ben

³ Uo. 22.

⁴ Uo.

megszűnt, mivel nem volt rá kellő jelentkező, tekintve, hogy az öntözés csak időszakonként végezhető, és nem állandó munka.

Az 1990-es évek megújulást hoztak ismét az iskola képzési repertoárját tekintve: az 1992.szeptemberében induló tanévtől lehetőség volt hatosztályos gimnáziumba is beiratkozni, valamint 1995-ben megjelent a modellező és a szoftverüzemeltető szakképzés.⁵ Az 1998/99-es tanévtől elindult a Világbanki Program szerinti informatikai és humán szakmacsoportos képzés. Ugyanebben az évben a gimnáziumot összevonják a Petri Pál Szakképző Iskolával, s ezzel megszületett a mai Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium.

Ahogy a közösségtudat kialakításához nagyon fontosak a hagyományok létrehozása és ápolása, úgy minden iskolában meg kellene ismerkedni a tanulóknak saját intézményük múltjával véleményem szerint. A fentieket összefoglaltam egy 45 perces osztályfőnöki órába (óraterve: 1. sz. melléklet), és meg is tartottam azt. Tapasztalatom szerint sok tanuló nyitott volt a témára; egyeseket, beállítottságuknak köszönhetően, a régmúlt eseményei is érdekelték, mások érkelődését inkább a közelmúlt (az ismerősök, barátok, rokonok, testvérek által itt töltött évek) keltették fel jobban – de mindenképp úgy gondolom, igenis érdemes lenne az iskolák történetére is odafigyelni, és felhívni az osztályközösségek figyelmét nem csak a hagyományokra, hanem azoknak eredetére is.

2. kép: Az iskola mai épületei (Gimnázium/Szakközépiskola, Kollégium, Szakiskola)

3.1 PEDAGÓGIAI ASSZISZTENS KÉPZÉS

A 2002/2003-as tanévben indult először pedagógiai asszisztens képzés a Karacsban. A képzés célja, olyan középfokú szakemberek képzése, akik képesek az alsófokú nevelési-oktatási intézmények 1-4. osztályaiban a nem felsőfokú iskolai pedagógiai végzettséget igénylő feladatok ellátására. A tanulók a pedagógiai asszisztensi munkához szükséges

⁵ Neszt Judit: *A püspökladányi Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium*
<http://cherd.unideb.hu/dok/tanulmanyok/NesztJeset.pdf> letöltés időpontja: 2014. október 31.

pedagógiai, pszichológiai, egészségtani és gyermekvédelmi, valamint a speciális nevelésre szoruló gyermekek megismerésére, fejlesztésére vonatkozó ismereteket sajátítsák el, hogy a szakképzési év végén eredményes vizsgát tudjanak tenni.

Az alábbiakban szeretnék áttekintést adni a képzés irányelveiről, melyeket az Oktatási Minisztérium megbízása alapján a Nemzeti Szakképzési Intézet dolgozott ki 2002-ben⁶.

A képzés ismertesse meg a tanulókkal:

- az általános iskolai gondozás, nevelés, oktatás egységes cél- feladat-, és folyamatrendszerét,
- a szabadidős tevékenységek területeit, szervezésének, irányításának módjait,
- az oktatástechnikai eszközök használatát,
- az adminisztrációs feladatokat,
- a gyermekvédelem célját, feladatait,
- az egészségnevelés, a gondozás területeit, feladatait, a balesetvédelem módjait.

Alakítsa ki a tanulóban az önnevelés, az önművelés, a tolerancia, az empátia képességét.

Fejlessze a tanulókat:

- logikus- és problémamegoldó gondolkodását,
- a kommunikációs képességét,
- kreativitását, felelősségérzetét, hivatástudatát és mindazokat a személyiségjegyeket, amelyekkel képessé válnak a tudatos, gyermekközpontú nevelőmunka végzésére.

Készítse fel a tanulókat:

- a szakterületi pedagógussal történő együttműködésre,
- a pedagógiai asszisztensi feladatok önálló ellátására,
- a gondozó-nevelő-oktató munkában a hatékony közreműködésre,
- a szabadidős tevékenységek tervezésére, szervezésére, irányítására,
- az oktatástechnikai eszközök kezelésére, taneszközök előkészítésére,
- a gyermek személyiségének, jogainak tiszteletben tartására,
- a 6-10 éves korú gyermekek fejlesztésére,
- a nevelési módszerek és a különleges bánásmód alkalmazására,
- a másság elfogadására,
- az egészség- és gyermekvédelem területén a prevenció feladatok megoldására.

Járuljon hozzá, hogy a tanulók a munkaerőpiacon nagyobb eséllyel indulhassanak.

Segítse a tanulók továbbtanulási esélyeit.

⁶ A pedagógiai asszisztens szakképesítés központi programja: Általános irányelvek a szakképzés megszervezéséhez <http://goo.gl/UQR6Da> letöltés időpontja: 2014. november 22.

A képzés tantárgyai:

Központilag előírt kötelező tantárgyak:	Elméleti tantárgyak: Pedagógia, Pszichológia, Gyógypedagógia, Gyerme- és ifjúságvédelem, Egészségtan, Szabadidős tevékenységek pedagógiája és módszertana, Oktatástechnika, Kommunikáció - pedagógiai kommunikáció, Élet- és pályatervezés, Testnevelés	Gyakorlati tantárgyak: Szakmai gyakorlat
Kötelezően választható tantárgyak:	Ének-zene, Rajz-ábrázolás, Gyerme- és ifjúsági irodalom, Informatika, Idegen nyelv	

A tanulóknak a szakmai gyakorlat megkezdése előtt hospitálás-sorozaton kellett részt venniük; minden alkalom célkitűzése más volt, az ezeknek megfelelő részletes szempontokat pedig megkapták írásban előtte.

Alkalom	A hospitálás célja
1.	A tanítási órán alkalmazott eszközök megfigyelése, elemzése
2.	A tanítási óra cél- és feladatrendszerének, tartalmának megfigyelése, írásbeli rögzítése a tanulói követelményeknek; az oktatás-nevelés cél-és feladatrendszere
3.	A tanítási órán alkalmazott módszerek, munkamódszerek megfigyelése, elemzése
4.	A tanulók (osztály) megfigyelése, különös tekintettel a tanulók teljesítményének, magatartásának, kommunikációs képességeinek megfigyelésére, elemzésére
5.	A tanuló megfigyelése, illetve elemzése különös tekintettel a tanuló teljesítményére, magatartására, kommunikációjára
6.	A pedagógus munkájának megfigyelése (vezetési stílus, gyermekkép, értékrend, személyiség)
7.	A pedagógus értékelő, ellenőrző, osztályozó, jutalmazó tevékenységének megfigyelése, elemzése

Ezen alkalmak után a tanulók két hetes összefüggő szakmai gyakorlaton vehettek részt, melynek zárásaként év végén szakmai vizsgát kellett tenniük. A vizsga állt egy írásbeli

részből (egy vizsgadolgozat leadását jelentette a vizsga előtt három héttel), egy gyakorlati részből (szabadidős foglalkozás tervezése, vezetése iskolai keretekben vagy iskolán kívüli formában, a tevékenységhez tartozó gondozási és munkafeladatok irányítása, valamint közreműködés egyéni foglalkozáson, korrepetáláson), és végül egy szóbeli részből (központi tételsor alapján).

3.2. A HUMÁN-SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁS SZAKMACSOPORT A 9-12. OSZTÁLYBAN

A jelenleg érvényben lévő szakmacsoportos alapozó oktatás kerettanterv a Humán-szociális szolgáltatás (03) szakmacsoport 9-12. évfolyam címet viseli. A humán-szociális szolgáltatás szakmacsoportos szakközépiskolai képzést így jellemezhető a kerettanterv alapján:

„A tanulók tanulmányaik során megismerkednek az ember fizikai-lelki jellemzőivel, tudatosulnak bennünk a valódi emberi értékek. A képzés egésze az emberi kapcsolatok helyes kialakítására illetve az ehhez szükséges készségek, képességek, fejlesztésére fekteti a hangsúlyt. Eszmeisége arra a teóriára épít, miszerint életünkben az egyik legnagyobb értéket a harmonikus emberi kapcsolatok képviselik.”⁷

A képzés során olyan emberi értékek tudatosítására törekednek, mint pl.: a család, a tudás, az emberség, empátia, tolerancia, béke, harmónia, tisztelet, segítőkészség, és az erőszakmentes kommunikáció.

A képzés célja „sikerorientált, kellő önbecsüléssel, küzdőképességgel, magas szintű érzelmi intelligenciával rendelkező személyiség kialakítása, aki képes arra, hogy egyensúlyt teremtsen saját igényei, illetve környezete és a társadalom elvárásai között olyan tantárgyi keretek között, mint kommunikáció, ön- és társismeret, szociális pályák világa, általános lélektan, fejlődéslélektan, személyiséglélektan, fejlődéslélektan, mentálhigiéné, szociálpszichológia, társadalomismeret, szociálpolitika, életmód, gondozástan, környezetkultúra.”⁸

A humán képzés életközeli ismeretek átadására törekszik, melynek során a tanulónak számos segítő, illetve humán hivatású szakember megismerésére nyílik lehetősége (pl. pszichológus, jogász, óvodapedagógus, gyógypedagógus, orvos, családgondozó, ápolónő,

⁷ Szakmacsoportos alapozó a szociális szolgáltatások szakmacsoportra. In: Magyar Közlöny, 2003 [II]. 43. sz. 542-553

⁸ Uo.

védőnő.) A tanulók érettségi vizsgát követően bármely felnőttoktatási vagy OKJ-s szakképzésre felvételt nyerhetnek.

A kerettanterv a következő elemekből áll:

	Alapozó ismeretek	Alapozó gyakorlatok
9. évfolyam	Tanulásmódszertan (visszatekintés a tanulási előéletre, tanulás-tanítás, az olvasás technikája, koncentrációs gyakorlatok, az emlékezés technikája)	Kommunikáció (jégtörő gyakorlatok, a kommunikáció alapfogalma és dinamikai alapelvei, az érintkezés kultúrája, verbális kommunikáció, nonverbális kommunikáció, hiteles kommunikáció, kommunikációs zavarok, népművészet, lakáskultúra és kertkultúra, munkakörnyezet, településismeret)
10. évfolyam	Egészségtan (egészségkultúráltság, egészséges. életvitel, az egészség fenntartását hátrányosan befolyásoló tényezők, elsősegélynyújtás)	Ön- és társismeret (jégtörő gyakorlatok, az önismeret forrásai, az önismeret komponensei, önismeret-fejlesztő gyakorlatok, társismeret) A szociális pályák világa (a szociális pályák ismerete, a helyes pályaválasztás feltételei, tájékozódás a pályaválasztási lehetőségekről)
11. évfolyam	Pszichológiai alapismeretek (általános lélektan, személyiséglélektan, fejlődéslélektan)	Szakmai kommunikáció és mentálhigiéné (bevezetés a szakmai kommunikációba, komm. helyzetek, segítő beszélgetés, a mentálhigiénés szemlélet alapjai és célja, az aktív tevékenység és a pihenés egyensúlyának fontossága az élővilágban, a lelki egyensúly megtartásának módszerei, a mentálhigiénés konzultáció) Életmód (az életmódról általában meghatározó tényezők, befolyásoló tényezők, a család, az életmódkutatás)

		módszerei)
12. évfolyam	Társadalomismeret és szociálpolitika (a társadalmi jelenségek és folyamatok megfigyelése, a jog, világnézet és vallás, a politika, a szociálpolitika) Szociálpszichológia (bevezetés a szociálpszichológiába, az interakciók pszichológiája, identitás, a társas kapcsolatokat elősegítő és nehezítő pszichológiai jelenségek, a személyészlelés pontossága, a szerep, a társas érintkezés meghatározói, a csoport jellemzői és a csoportközi viszonyok)	Gondozástan (az ember helye és szerepe az ökoszisztémában, gondozástani alapfogalmak, szociológiai módszerek gyakorlása, az életkorok fejlődési szükségletei, egészségügyi intézményrendszer, szociális ellátórendszer, segítő foglalkozások)

A kerettantervet megvizsgálva és az iskola napi gyakorlatát összevetve a következő következtetéseket vontam le:

1. A tanított területek teljesen lefedik azokat a területeket, melyeket az emberi kapcsolatok helyes kialakításához ismerniük kell a tanulóknak. Nem csak az egyes emberben lezajló folyamatokról tanít, hanem az interperszonális jelenségekről is.

2. Rendszerszemléletű, világosan átlátható a kerettanterv témáinak felhozatala: az egyes embertől a kiscsoportokon át a teljes társadalom jelenségeit sorakoztatja fel a logikus sorrendben.

3. Nem csak az elméletre fekteti a hangsúly, hanem arra is figyelmet fordít, hogy a tanulók a tanultakat gyakorlatban is kipróbálhassak (a témakörök részletezésében több helyen is szerepelnek a gyakorlatok, de az órákon eltöltött saját tapasztalataim is megerősítik ezt). Nagyon fontos ez különösen ezen a szakterületen, hiszen minden ember, akikkel munkájuk során találkozni fognak, más és más – iránymutatás, elmélet természetesen van, hogy hogyan kell az emberekkel foglalkozni, de a kommunikáció legjobban csak gyakorlás által fejleszthető.

A fentieket összevettem továbbá a szociális alapismeretek középszintű szóbeli érettségi tételsorral is. Ez 20 tételből áll. A Magyar Szakképzési Társaság az alábbi területeket határozza meg, melyeket a tételeknek érinteniük kell:

Pszichológia:

- Általános lélektani ismeretek, a pszichológiai ismeretszerzés módszerei
- Személyiség-lélektani ismeretek
- Fejlődéslélektani ismeretek
- Szociálpszichológiai jelenségek és folyamatok
- A szocializáció folyamata

Gondozástan:

- Gondozási ismeretek
- Szükségletek és erőforrások komplex értelmezése

Társadalomismeret:

- Szociológiai alapismeretek
- Társadalmi struktúra
- Társadalmi egyenlőtlenség és szegénység
- Család és életmód
- A mai magyar társadalom

Szociálpolitika:

- Szociálpolitikai alapok
- Szociálpolitikai beavatkozást igénylő problémák
- Szociálpolitika intézményrendszere

Lehetséges írásbeli feladattípusok:

- Dokumentumok egy-egy részletének összehasonlítása, a különbségek okainak értelmezése
- Dokumentumok alapján következtetések, értékelések megfogalmazása
- Fogalmak magyarázata, értelmezése, hozzárendelése korhoz, területhez, személyekhez
- Események, feladatok közötti sorrendiség megállapítása
- Ok-okozati összefüggések feltárása, az eltérések bemutatása, elemzés
- Célok és következmények megkülönböztetése
- Tényadatok rendezése megadott szempontok szerint
- Egyszerű ábra, séma, táblázat készítése, kiegészítése

- Esszé készítése
- Döntési helyzetek elemzése
- Teszt jellegű feladatok: egyszerű választásos, hibakereső, relációanalízis stb.
- Egyéb

Az általam vizsgált intézményben a szóbeli érettségi tételsor tökéletesen lefedi ezeket a területeket (ld. 2. sz. melléklet), az írásbeli érettségi követelményeket pedig megfelelően gyakoroltatják a fent említett tantárgyak.

3.3 A KARACS FERENC GIMNÁZIUM, MINT A PEDAGÓGIATANÁROK GYAKORLATI HELYE

2010 májusában a *Gyakorlóiskolák szerepe a debreceni tanárképzésben* című ünnepi konferencián a Karacs Gimnázium nyerte a Kiváló Vidéki Gyakorlólhely vándorszerleget. A Debreceni Egyetem partneriskolájaként évente minimum 1-2 nappali és vagy levelező tagozatú tanárjelöltet fogadnak itt. Tekintve, hogy Debrecenben szűkösek a lehetőségek a pedagógiatanár-jelöltek számára, általában őket osztják be ebbe az iskolába.

A szociális szakmacsoportos képzésekben számos olyan tantárgy van, melyek tisztán pedagógiai jellegűek, s így alkalmasak a pedagógiatanár-hallgatók ezek tanítására. Én a Szakmai kommunikációt tanítottam legnagyobb óraszámban, de volt szerencsém megismerkedni a Szociálpszichológia című tárggyal is. A Szakmai kommunikáció tanítása során volt lehetőségem az elméleti és gyakorlati rész oktatására is. Mivel ezek váltva követték egymást (tehát amiről elméletben tanultunk, azt következő órán gyakorlatokkal mélyítettük el), véleményem szerint ez az egyik leghasznosabb tárgy pedagógiatanár-jelöltek számára, hiszen itt kétféle különböző típusú órát is tudnak gyakorolni egy gondolatmenethez kapcsolódóan.

Ezekon a tantárgyakon kívül más pedagógiai tevékenységekbe is be tudtam kapcsolódni, mint például tematikus osztályfőnöki órák, a kollégiumi Élet- és pályatervezés foglalkozás vagy a levelezős tagozat órái. Az osztályfőnöki órák során mentortanárral igyekeztünk olyan témákat választani, melyek kifejezetten a neveléshez kapcsolódnak, mint például az illetlen témaköre. A kollégiumi foglalkozáson meg tudtam ismerkedni az előkészítő évüket az Arany János Kollégiumi Programban töltőkkel; teljesen más légkörben teltek ezek a foglalkozások, mint az érettségi előtt álló osztályokban például kötelező tantárgyak esetében. Utóbbiak sokkal inkább belsőleg voltak motiválva, míg a kollégiumi

csoportban azzal kellett kezdenem, hogy motiváló légkört teremtsék, és ezután is fenntartsam, hiszen az érdeklődés és jövőkép nélküli diákokkal a pályatervezésről másképp nem lehet beszélgetni. Épp ellenkező volt a hozzáállás viszont a levelezős (felnőtt) csoport esetében: ők sok élettapasztalattal, kész tervekkel és motivációval érkeztek, így más légkörben teltek az órák. Végre volt ki tudtam tehát próbálni a felnőttképzésről elméletben tanultakat a gyakorlatban is. Ezek számomra mind olyan értékes tapasztalatok, melyeket máshol talán nem tudtam volna megszerezni.

4. ÖSSZEGZÉS

Mind a középiskolai oktatás – a szakképzés különösen –, mind a tanárképzés átalakulóban van napjainkban. Bármely képzési szintről is beszélünk tehát, változások várhatóak, melyekre a Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium intézményének is reagálnia kell majd a jövőben. A folyamatosan változó kihívások azonban nem csak az oktatáspolitikai, oktatásszervezési oldalról érhetik az iskolát. A térségben zajló gazdasági, demográfiai változásokkal ugyanúgy szembe kell néznie az intézménynek, mint eddig a múltban bármikor máskor. Az egyre nagyobb múltra visszatekintő hagyományok, a bevett gyakorlatok viszont megkönnyíthetik a jövőben felmerülő problémák megoldását, illetve a múlt ismerete segíthet egyes jelenlegi jelenségek értelmezésében is.

5. IRODALOMJEGYZÉK

A pedagógiai asszisztens szakképesítés központi programja: Általános irányelvek a szakképzés megszervezéséhez <http://goo.gl/UQR6Da> letöltés időpontja: 2014. november 22.

Neszt Judit: *A püspökladányi Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium* <http://cherd.unideb.hu/dok/tanulmanyok/NesztJeset.pdf> letöltés időpontja: 2014. október 31.

Nyirkos Tibor (1991): A püspökladányi középiskola története. In: Nyirkos Tibor (szerk.): *1951-1991 Jubileumi évkönyv - Karacs Ferenc Gimnázium és Ruhaipari Szakközépiskola*. Alföldi Nyomda, Debrecen. 19-36.

Sanyó Irma (2005): *A püspökladányi Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium iskolai könyvtárának minőségi vizsgálata*. Nyíregyháza, 2005.

Szakmacsoportos alapozó a szociális szolgáltatások szakmacsoportra. In: Magyar Közlöny, 2003 [II]. 43. sz. 542-553.

Képek forrása:

1. és 2. kép: <http://puspokladanyanno.hu/category/ovodak-iskolak/kozepiskolak/>

3. kép: <http://www.kfg.sulinet.hu/joomla/>

Letöltés ideje: 2014. november 22.

6. MELLÉKLETEK

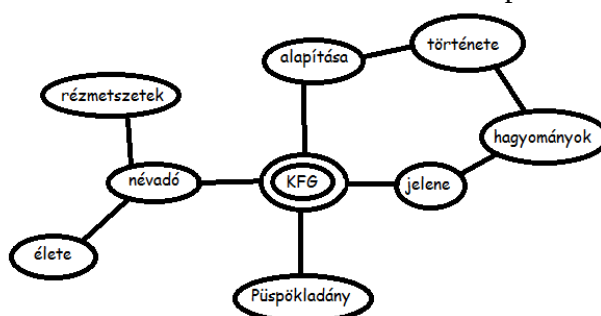
1. sz. melléklet

Iskolatörténet – Osztályfőnöki óra

Munkafázis, részcélok, időkeret	Tanári és tanulói tevékenységek	Célok és eszközök
Óraszervezés (2 perc)	Jelentés, hiányzók adminisztrációja	
Ráhangolódás (4 perc)	Fürtábra segítségével feltérképezzük a tanulók saját iskolájukról eszükbe jutó gondolataikat	Cél: előzetes ismeretek felmérése, témára hangolódás Eszköz: hagyományos tábla
Jelentésteremtés (37 perc) Karacs életrajza (5 perc)	Frontális előadás: Karacs Ferenc életéről röviden Szemléltetés: híres irodalmi személyek mint a Karacs család közeli baráti köre Szemléltetés: Karacs Ferenc életének állomásai térképen	Eszközök: képek – Laborfalvi R., Csokonai V. M., Katona J. Cél: tantárgyközi kapcsolatok felélesztése (irodalom, történelem) + térkép (földrajz, történelem)
Rézmetszéssel való megismerkedés (3 perc)	Szemléltetés: Karacs Ferenc alkotásai Ha van olyan tanuló, aki el tudja mondani, hogyan készül a rézmetszés, elmeséli az osztálynak; ha nincs, én mondom el	Eszközök: rézmetszések lenyomatai az iskolai könyvtárból
Az iskola alapítása (5 perc)	Frontális előadás: Az iskola alapításáról röviden Szemléltetés: Az iskola épületei régen	Eszközök: képek
Az iskola hagyományai (10 perc)	Csoportos munkáltatás: 4 fős csoportokat alakítunk ülésrend szerint; minden csoport kap egy évkönyvet. Feladat: meg kell vizsgálni, milyen témák, elemek találhatóak benne!	Eszközök: régi évkönyvek az iskola történetéből
Ellenőrzés (3 perc)	Ellenőrzés: minden csoport felolvassa, milyen elemeket gyűjtöttek ki; én írom a táblára, ami még nem hangzott el	Eszköz: hagyományos tábla Táblakép: ballagási tablók, ünnepi beszédek, DÖK írásai, sporteredmények, osztályok névsorai stb.
Következtetések levonása (5 perc)	Irányított beszélgetés: Miért fontosak a hagyományok? → Tükrözik a közösség értékrendjét, mi az, amit becsben tart (pl. eredmények,	Cél: a hagyományok jelentőségére való rávilágítás

	ünnepek stb.)	
Reflektálás (2 perc) tanulói visszajelzés (1 perc) osztály munkájának értékelése (1 perc)	Kérdésekre, megjegyzésekre való lehetőség	

Fürtára általam tervezett táblaképe:

2. sz. melléklet

Szóbeli középszintű érettségi tételsor

1. a) Ismertesse az egészséges csecsemő értelmi, figyelem- és beszédfejlődését!
- b) Mutassa be a mellékelt adatok szerint a magyar társadalom demográfiai viszonyainak jellemzőit! (Adatokat bocsátunk a tanulók rendelkezésére, amelyek bemutatják a társadalom elöregedését, a születések és halálozások számának alakulását.)
2. a) Ismertesse az érett személyiség kialakulásához szükséges szocializációs hatásokat!
- b) Mutassa be a család legfontosabb funkcióinak változásait a történelem során!
3. a) Sorolja fel és csoportosítsa a mellékelt szituációban észlelhető kommunikációs formákat! (Mellékelve egy családi kommunikációs szituáció leírása.)
- b) Mutassa be példákon keresztül a családok életmódját kutató módszereket!
4. a) Ismertesse az időskor testi, lelki és szociális jellemzőit!
- b) Határozza meg azokat a szociális ellátásokkal, amelyekkel a szociálpolitika az idős emberekről gondoskodik!
5. a) Mutassa be a serdülőkor testi, lelki jellemzőit és szociális problémáit!
- b) Határozza meg a legfontosabb családi szerepek változásait az iparosodás után!

6. a) Mutassa be a szociálpszichológia szemszögéből a sztereotípiák és az előítéletek keletkezésének okait!
- b) Értelmezze a magyarországi hajléktalanság és a hajléktalanokkal szemben tapasztalható előítéletek kialakulásának okait!
7. a) Ismertesse az empátia, kongruencia, feltétel nélküli elfogadás jelentőségét a segítő kapcsolatban!
- b) Határozza meg az időskorból adódó társadalmi hátrányokat, a szociálpolitika időseket segítő intézményeit!
- 8.a) Mutassa be a csoportfejlődés fázisait!
- b) Ismertesse a legfontosabb társadalompolitikai értékeket, amelyek meghatározzák az adott társadalom szociálpolitikáját!
9. a) Határozza meg az érés és fejlődés törvényszerűségeit!
- b) Ismertesse a mai magyar társadalom lehetséges rétegződését!
10. a) Sorolja fel a szocializáció folyamatának spontán és tudatos elemeit!
- b) Mutassa be néhány példán keresztül a fogyatékkal élők társadalmon belüli egyenlőtlen helyzetét!
11. a) Mutassa be a motiváció cselekedeteinket befolyásoló szerepét!
- b) Elemezze a családon belüli konfliktusok lehetséges változatait és okait!
12. a) Mutassa be az érzelmek befolyásoló szerepét mások megismerésében!
- b) Értelmezze az életmód fogalmát és a Maslow-féle tevékenység hierarchia szintjeit!
13. a) Ismertesse az óvodás korúak értelmi, érzelmi és szociális fejlődését!
- b) Mutassa be a szegénység kialakulásának okait, a relatív és abszolút szegénység fogalmak közötti különbségeket!
14. a) Határozza meg a szociálpszichológiai szerep fogalmát, ismertesse a leggyakoribb szereptípusokat, szerepkonfliktusokat!
- b) Mutassa be a magyarországi munkanélküliséghez vezető okokat és a társadalom munkanélküliekhez való viszonyát!
15. a) Mutassa be a játéktevékenység szerepét a gyermek érzelmi és akarati életének fejlődésében!
- b) Értelmezze a társadalmi mobilitás fogalmát, mondjon példát a típusaira!
16. a) Mutassa be a gyermeki világkép és gondolkodásmód jellemzőit!
- b) Ismertesse a nevelőszülői hálózat és a gyermekvédelmi szakszolgálat feladatait!
17. a) Ismertesse a deviancia fogalmát, formáit és azok jellemzőit!

b) Értelmezze a szociálpolitikai fogalmát és példákon keresztül a szociálpolitikai támogatások módjait!

18. a) Mutassa be a lelki fejlődés krízispontjait és azok lehetséges okait!

b) Mutassa be a szociális munkát, mint a segítség lehetőségét!

19. a) Határozza meg a konfliktus fogalmát, sorolja fel a konfliktusok fajtáit, lejátszási módjukat!

20. a) Magyarázza meg a kulturális szignálok kommunikációs szerepét, mondjon példákat eltérő kultúrájú emberek eltérő jelzéseinek jelentésére!

b) Mutassa be az időmérleg készítésének módszerét, szerepét a családok életmódjának kimutatásában és annak tartalmi vonatkozásait!

NYILATKOZAT

Alulírott Gerják Eszter,

a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója ezennel büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom és aláírással igazolom, hogy

A pedagógiai jellegű tantárgyak helye a Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium történetében

című diplomamunkám saját, önálló munkám; az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom felhasználása a szerzői jogok nemzetközi szabályainak megfelelően készült.

Tudomásul veszem, hogy diplomamunka esetén plágiumnak számít:

- szó szerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más szerző publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Alulírott kijelentem, hogy a plágium fogalmát megismertem. Tudomásul veszem, hogy plágium esetén diplomamunkám visszautasításra kerül.

Továbbá felelősségem tudatában nyilatkozom arról, és aláírással igazolom, hogy a Debreceni Egyetem Elektronikus archívumába (DEA) a <http://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/85081> címre feltöltött diplomamunkám mindenben megegyezik a benyújtott papíralapú és/vagy CD formátumú dolgozattal.

Debrecen, 2014. december 14.

.....
aláírás